

Warszawa, 7 kwietnia 2015 r.

Sz. P. Profesor

Irena Lipowicz

Rzeczniczka Praw Obywatelskich

Szanowna Pani Profesor

W imieniu Koalicji na Rzecz Równych Szans, porozumienia ponad sześćdziesięciu organizacji pozarządowych działających na rzecz praw człowieka i przeciwdziałania dyskryminacji, zwracamy się do Pani Rzecznik z apelem o złożenie na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania ze standardami wyznaczonymi przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania określa obszary i sposoby przeciwdziałania naruszeniom zasady równego traktowania ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną oraz organy właściwe w tym zakresie. Ustawa zawiera zatem zamknięty katalog przesłanek antydyskryminacyjnych (cech prawnie chronionych) oraz wprowadza liczne wyjątki od zasady równego traktowania, prowadząc tym samym do hierarchizacji kryteriów antydyskryminacyjnych w zależności od dziedziny życia objętych ochroną przed nieobiektywnym nierównym traktowaniem.

I tak, w dziedzinie ochrony przed dyskryminacją w zakresie dostępu i warunków korzystania z zabezpieczenia społecznego, usług, w tym usług mieszkaniowych, rzeczy oraz nabywania praw lub energii, jeżeli są one oferowane publicznie, zakazem dyskryminacji objęte są jedynie przesłanki płci, rasy, pochodzenia etnicznego oraz

narodowości. Sfera opieki zdrowotnej oraz oświaty i szkolnictwa wyższego objęta jest zakazem dyskryminacji ze względu na rasę, pochodzenie etniczne lub narodowość. Dziedzina szeroko pojętego zatrudnienia i kształcenia zawodowego obejmuje takie antydyskryminacyjne przesłanki jak płeć, rasa, pochodzenie etniczne, narodowość, religia, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientacja seksualna.

Biorąc powyższe pod uwagę, w przekonaniu niżej podpisanych organizacji, zarówno normatywne ukształtowanie zakresu podmiotowego jak i przedmiotowego ustawy może wykazywać niezgodność ze standardem ochrony przed dyskryminacją określonym przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej, a zwłaszcza przez przepis art. 32 ustawy zasadniczej.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 Konstytucji „Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne”, a ust. 2 tego przepisu zakazuje dyskryminacji kogokolwiek w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym, z jakiegokolwiek przyczyny. Zasada równości została sformułowana przez polskiego ustrojodawcę w sposób ogólny i jak wskazują niektórzy przedstawiciele doktryny – nietypowy¹. Aby uniknąć konfliktu przy tworzeniu listy zakazanych kryteriów różnicowania, wprowadzono w Konstytucji formułę o zakazie dyskryminacji „z jakiegokolwiek przyczyny”, która jak się wydaje, spełnia dobrze swoją ochronną rolę, nie pomijając żadnej grupy narażonej na dyskryminację. Omawiana ustawa, zawierając ograniczony katalog cech prawnie chronionych, w przekonaniu Koalicji na Rzecz Równych Szans, stoi w sprzeczności z narzuconym przez Konstytucję RP standardem ochrony w kontekście podmiotowym.

Podpisane poniżej organizacje mają jednocześnie świadomość, że Trybunał Konstytucyjny uznaje, że prawo do równego traktowania ma wymiar ograniczony, co nabiera szczególnego znaczenia przy rozpatrywaniu skarg konstytucyjnych. Trybunał – uznając prawo do równego traktowania za konstytucyjne prawo jednostki – podkreślił, że „ma ono charakter niejako prawa ‘drugiego stopnia’ (‘metaprawa’), tzn. przysługuje ono w związku z konkretnymi normami prawnymi lub innymi działaniami organów władzy publicznej, a nie w oderwaniu od nich – niejako ‘samoistnie’. Jeżeli te normy lub

---

¹ L. Garlicki: Komentarz do art. 32 Konstytucji, (w:) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. 4, pod. red. L. Garlickiego, Warszawa 2005, s. 5.

działania nie mają odniesienia do konkretnych określonych w Konstytucji wolności i praw, prawo do równego traktowania nie ma w pełni charakteru prawa konstytucyjnego, a to sprawia, że nie może ono być chronione za pomocą skargi konstytucyjnej”. Zatem, z punktu widzenia niniejszej analizy, ważnym jest podkreślenie, że zasada równości nie jest w pełni odzwierciedlona w omawianej ustawie i powoduje ograniczenie w dostępie do m.in. takich gwarantowanych Konstytucją praw jak:

- dostęp do dóbr kultury (art. 6 ust. 1)
- ochrony własności (art. 64 ust. 2)
- dostęp do świadczeń zdrowotnych (art. 68 ust. 2)
- dostęp do wykształcenia (art. 70 ust. 4)
- prawo do sądu (art. 45 ust. 1)

Warto podkreślić, że konstytucyjna zasada równości składa się z dwóch ważnych elementów - **równości wobec prawa** oznaczającą nakaz równego traktowania przez władze publiczną w procesie stosowania prawa oraz **równości w prawie** oznaczającą nakaz kształtowania treści prawa z uwzględnieniem zasady równości. W przekonaniu Koalicji na Rzecz Równych Szans, omawiana ustawa, bez obiektywnego uzasadnienia, wyłączyła spod swojego działania niektóre grupy społeczne, które w świetle doświadczeń organizacji pozarządowych działających na rzecz równego traktowania, doświadczają dyskryminacji w wielu obszarach życia społecznego, gospodarczego i publicznego.

Podsumowując, Koalicja na Rzecz Równych Szans stoi na stanowisku, że obecne ukształtowanie normatywne ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania może rodzić zarzut „nierównej” ochrony (a więc swego rodzaju dyskryminacji) w tworzeniu ustawowych gwarancji przestrzegania art. 32 ust. 2 Konstytucji RP, jak również rodzić tendencję do zawężającej interpretacji pojęcia dyskryminacji i wyłączenia z niego wprowadzania niesłusznego (niesprawiedliwego) zróżnicowania z uwagi na istnienie cechy innej niż wskazane w ustawie kryteria².

---

² Por. Opinia prawna z dnia 18 października 2010 r. Biura Analiz Sejmowych w sprawie projektu ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (aspekty ustrojowe)

Mając na uwadze powyższe argumenty zwracamy się do Pani Rzecznik działającej nie tylko jako konstytucyjny organ ochrony prawa, ale także, jako krajowy organ ds. równego traktowania z apelem o wykorzystanie przysługujących Pani kompetencji i zbadanie zgodności przepisów ustawy z Konstytucją RP.

Do wiadomości:

- Pełnomocniczka Rządu ds. Równego Traktowania, Prof. Małgorzata Fuszara

- media

Organizacje wchodzące w skład Koalicji na Rzecz Równych Szans:

Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego - koordynator Koalicji

Amnesty International

Anteris Fundacja Pomocy Prawnej

Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny

FORUM 50+

Forum Żydów Polskich

Fundacja "PHAN BDE"

Fundacja "Pies Przewodnik"

Fundacja Autonomia

Fundacja Bez Dyskryminacji

Fundacja Centrum Praw Kobiet

Fundacja eFkropka

Fundacja Europejskie Centrum Równości

Fundacja Feminoteka

Fundacja Generacja

Fundacja im. Izabeli Jarugi - Nowackiej

Fundacja Inicjatyw Społecznych "Się Zrobi!"

Fundacja Just Better

Fundacja Kultury Bez Granic

Fundacja MaMa

Fundacja na Rzecz Różnorodności Polistrefa

Fundacja na Rzecz Równości i Emancypacji STER

Fundacja Nasza Przestrzeń

Fundacja Przestrzeń Kobiet

Fundacja Równości

Fundacja Trans-Fuzja

Fundacja TUS

Fundacja Wiedza Lokalna

Fundacja Wolontariat Równości

Fundacji "Vis Maior"

Fundacji Aktywności Lokalnej

Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Instytut Podkarpacki

Kampania Przeciw Homofobii

Koalicja Karat

Lambda Bydgoszcz

Lambda Warszawa

Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu

Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych

Stowarzyszenia Romów w Polsce

Stowarzyszenie "W stronę Dziewcząt"

Stowarzyszenie Aktywne Kobiety

Stowarzyszenie Dni Równości i Tolerancji

Stowarzyszenie Projekt: Polska

Stowarzyszenie Homo Faber

Stowarzyszenie Inicjatyw Niezależnych MIKUSZEWO

Stowarzyszenie Inicjatyw Kobięcych

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej

Stowarzyszenie Kobiet Konsola

Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet "Victoria"

Stowarzyszenie Na Rzecz Lesbijek, Gejów, Osób Biseksualnych, Osób Transpłciowych oraz Osób Queer "Pracownia Różnorodności"

Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społęczeństwa Obywatelskiego PRO HUMANUM

Stowarzyszenie Naukowe Psychologia i Seksuologia LGBT

Stowarzyszenie Nigdy Więcej

Stowarzyszenie Otwarte Forum

Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii „Otwarta Rzeczpospolita"

Stowarzyszenie Strefa Kobiet

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Przyjaciół Szalonego Wózkowicza

Związek Nauczycielstwa Polskiego

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent